

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ UKMERGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJĄ

2024 m. balandžio 29 d. Nr. 4D-2024/2- 90
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2024 m. sausio 29 d. gavo X (toliau – Pareiškėja) skundą dėl Ukmergės rajono savivaldybės (toliau – Savivaldybė) administracijos Ukmergės miesto seniūnijos (toliau – Seniūnija) pareigūnų (darbuotojų) veiksmų (neveikimo), galimai netinkamai išnagrinėjus prašymą dėl Pareiškėjos įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų (toliau – GVNA) apskaitą (toliau – Skundas).

2. Pareiškėja Skunde nurodo: „Prašymas seniūnijai dėl gyv. vietos deklaravimo (įtraukti į gyv. Vietos neturinčių asmenų sąrašą) pateiktas 2024-01-16 su asmens dokumento kopija. Prašymas Ukmergės miesto seniūnijai, kurios funkcija gyvenamosios vietos deklaravimas, pateiktas Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo Nr. VIII-840 pakeitimo įstatyme nustatyta tvarka. Priežastis dėl kokios priežasties aš neįtraukta į gyv. vietos neturinčių asmenų apskaitą aš nežinau, man nenurodė.“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

Papildydama Skundą Pareiškėja nurodė, kad ...“jokio turto neturiu“.

Atsižvelgiant į Ukmergės r. savivaldybės administracijos raštą 2024-02-02 Nr. (6.23Mr)18-623, prašau nurodyti dėl kokios priežasties (teisinės) asmuo negali pateikti prašymo, pasirašyto el. parašu, pridėjus asmens dokumento kopija? Taip pat prašau nurodyti atvykimą (asmeninį atvykimą) reglamentuojanti teisės aktą, kad asmuo Ukmergės miesto seniūnijai prašymą privalo pateikti tik asmeniškai atvykus?

Prašymas dėl įtraukimo į gyv. vietos neturinčių asmenų apskaitą, pasirašytas el. parašu, su asmens dokumento kopija 2023-01-16 atsiustas į seniūnijos el. paštą, paskelbta seniūnijos tinklapyje ukmerges_sen@ukmerge.lt. [...].

Prašyme 2024-01-29 adresuotame savivaldybei ir Ukmergės miesto seniūnijai: prašau išduoti pažymą, patvirtinančią, kad aš esu įtraukta į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, nes remiantis minėto įstatymo 6 str. 1d. 6p. aš Čia faktiškai gyvenu Ukmergės mieste, lankausi Užimtumo tarnyboje, teismo sprendimas įgaliojo Ukmergės r. savivaldybė suteikti man soc. butą.“

3. Pareiškėja Seimo kontrolierės prašo įvertinti Savivaldybės pareigūnų veiksmus.

4. Pareiškėja su Skundu pateikė šiuos dokumentus, kuriuose nurodyta:

4.1. Pareiškėja 2024 m. sausio 16 d. pateikė prašymą Ukmergės miesto seniūnijai: „Vadovaudamasi Ukmergės rajono savivaldybės administracijos Ukmergės miesto seniūnijos (toliau – Seniūnija) veiklos nuostatom, patvirtintomis Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. kovo 2 d. įsakymu Nr. 13-306, Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo (Suvestinė redakcija nuo 2024-01-02 iki 2024-02-29) 7 str. 28 p., Ž. M. pareigybių aprašymo 3p., Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo Nr. VIII-840 pakeitimo įstatymo 10 str., atlikdama savo LR piliečio pareigą (Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo

įstatymo Nr. VIII-840 pakeitimo įstatymo 3 str. 1 d.) prašau pratęsti mano registraciją 12 mėnesiui ir net ilgiau. Ukmergės r. savivaldybės administracija vadovaudamasi el. bylos ir savo raštu- bendra tvarka ketina man suteikti socialinį būstą (ne kambarį bendrabuti), todėl kol nebus suteiktas man civ. byloje nurodytas vieno kambario butas prašau palikti galioti esamą gyv. vietos adresą. Sprendimą prašome pateikti el. paštu <...>.“

4.2. Savivaldybės Ukmergės miesto seniūnija (pasirašė vyresnioji specialistė) 2024 m. sausio 19 d. raštu Pareiškėjai atsakė: „Ukmergės rajono savivaldybės administracijos Ukmergės miesto seniūnija vadovaudamasi LR gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo Nr.VIII-840 pakeitimo įstatymo 6 str. 1 d. 1), 6), 5 d.; 7str.3 d. 6); GVNA apskaitos taisyklių I sk. 4.1,4.6.; II sk. 13.1, 17.; III sk.19.6., 27., 30., 31., 39., 42. informuoja, kad pagal 2024-01-16 pateiktą prašymą, įtraukti Jūsų į GVNA apskaitą negali.“

4.3. Savivaldybė 2024 m. vasario 2 d. raštu Pareiškėjai į jos 2024 m. sausio 29 d. prašymą atsakė:

„Pažyma apie įtraukimą į GVNA apskaitą, išduodama, kai asmuo yra įtrauktas į apskaitą. Prašymo įtraukti į apskaitą (1 priedas) Ukmergės miesto seniūnija negavo, todėl išduoti pažymos, kad asmuo yra įtrauktas į GVNA apskaitą negalime. Informuojame, kad norint asmenį įtraukti į GVNA apskaitą, privalote atvykti į Ukmergės miesto seniūniją, adresu Vytauto g. 88, Ukmergė ir pateikti užpildytą prašymą. Visa informacija dėl įtraukimo į GVNA apskaitą atsakyta 2024-01-19 Nr. (9.18) S-28. Šis sprendimas gali būti skundžiamas Vilniaus regiono apylinkės teismui (Deltuvos g. 17A, Ukmergė) per vieną mėnesį nuo jo gavimo dienos.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

5. Seimo kontrolierė, siekdama išsiaiškinti Pareiškėjos nurodytas aplinkybes, kreipėsi į Ukmergės rajono merą, prašydama pateikti paaiškinimus dėl Skundo teiginių, atsakyti į klausimus ir įvertinti Ukmergės miesto seniūnijos specialistų priimtus sprendimus, taip pat į Valstybės įmonę Registrų centras (toliau – Registrų centras).

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

6. Ukmergės rajono meras Seimo kontrolierei pateikė informaciją, iš kurios nustatyta:

6.1. „Pareiškėja [...] nuo 2023-07-27 buvo įtraukta į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų (toliau – GVNA) apskaitą, kadangi buvo pateikusi VĮ Registrų centras generalinio direktoriaus 2018 m. sausio 12 d. įsakymu Nr. V-12 „Dėl asmenų įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą taisyklių patvirtinimo“ patvirtintų taisyklių (toliau – Taisyklės) prašymo (1 priedo) užpildytą formą. Prašyme-paraiškoje gauti socialines paslaugas, faktinę gyvenamąją vietą nurodė <...>, Ukmergė (<...>). Pasibaigus terminuotam laikotarpiui pareiškėjai automatiškai baigėsi įtraukimas į GVNA apskaitą. Pažymoje apie įtraukimą į GVNA apskaitą yra nurodoma galiojimo data. Todėl laikytina, kad pareiškėja apie tokio įtraukimo į apskaitą terminą buvo informuota.“

6.2. „Prašymo įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų pagal Taisyklėse patvirtintą formą Ukmergės miesto seniūnija iki šiol nėra gavusi. Pareiškėja iki šiol nėra nurodžiusi faktinės savo gyvenamosios vietos.“

6.3. „Ukmergės miesto seniūnijos vyr. specialistė [...] parengė ir pati pasirašė atsakymą į X pateiktą laisvos formos prašymą, neatitinkantį Taisyklėse patvirtintos formos bei nenurodžius faktinės gyvenamosios vietos. Vyr. specialistė šį atsakymą pasirašė vadovaudamasi Ukmergės miesto seniūno 2019 01 17 d. Įsakymu Nr. V-1 „Tvirtinti sprendimus dėl deklaravimo duomenų keitimo, taisymo ir naikinimo“ (taip tekste). Specialistė šio rašto nelaiko administraciniu sprendimu, o tik tarpiniu atsakymu į pareiškėjos prašymą. Nors šis raštas aiškiai pagal savo esmę laikytinas administraciniu sprendimu. Rašto trūkumai akivaizdūs – jis nekonkretūs, neaiškiai motyvuotas, nenurodyta jo apskundimo tvarka.“

6.4. „Prašymas „pratęsti registraciją“ seniūnijoje gautas 2024-01-16. Nukreiptas vykdyti

vyr. specialistei [...]. Kadangi šis prašymas neatitiko Taisyklių nustatytos formos, pareiškėja apie tai buvo informuota 2024-01-19 Nr.(9.18) S-28 raštu „Dėl gyvenamosios vietos deklaracijos“. Konstatuotina, kad šis vyr. specialistės parengtas ir pasirašytas atsakymas į pareiškėjos 2024 m. sausio 16 d. prašymą pagal savo turinį yra neišsamus, neaiškus. Atsakant į šį pareiškėjos prašymą, turėjo būti priimtas Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo nuostatas atitinkantis administracinis sprendimas, arba – trūkstant duomenų – pateiktas tarpinis atsakymas pareiškėjai.“

6.5. „Prašymas išduoti pažymą dėl įtraukimo į GVNA apskaitą gautas 2024-01-29. Į šį prašymą atsakyta savivaldybės administracijos direktorės 2024-02-02 raštu Nr.(6.23 Mr)18-623 „Dėl X prašymo“, rengėjas – Ukmergės miesto seniūnijos vyresnioji specialistė [...]. *Šiame administraciniame sprendime taip pat trūksta aiškesnio motyvavimo bei neteisingai nurodyta sprendimo apskundimo tvarka.*“

6.6. „Vadovaujantis asmenų įtraukimo į GVNA apskaitos taisyklių, patvirtintų valstybės įmonės Registrų centras generalinio direktoriaus 2018 m. sausio 12 d. įsakymu Nr. V-12 (valstybės įmonės Registrų centras generalinio direktoriaus 2023 m. vasario 27 d. įsakymo Nr. VE-133 (1.3 E) redakcija) III sk. 18 p. „Kiekvienas asmuo, atitinkantis Taisyklių 4.1, 4.2, 4.5–4.7 papunkčių reikalavimus, deklaravimo įstaigoje, išskyrus Taisyklių 16 ir 17 punktuose nustatytas išimtis, pildo atskirą prašymą įtraukti į apskaitą (1 priedas)“. Šiuo atveju pareiškėjai buvo pasiūlyta atvykti į seniūniją tikslu teisingai užpildyti prašymą bei suteikti informaciją apie faktinę gyvenamąją vietą, kadangi iki tol nuotoliniu būdu pareiškėja to nepadarė.“

6.7. „Faktinė gyvenamoji vieta nurodyta turėtų būti vadovaujantis Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo 7 straipsnio 3 dalies 6 punktu.“

6.8. „Pareiškėja primygtinai reikalauja, kad jai būtų išduota pažyma apie tai, kad ji savo gyvenamąją vietą yra deklaravusi Ukmergės mieste adresu savivaldybės nuosavybėje esančio gyvenamojo buto, iš kurio pareiškėja buvo iškeldinta įsigaliojusiu teismo sprendimu. O į GVNA apskaitą pareiškėja negali būti įtraukta, kol nepateikė Taisyklėse nurodyto prašymo ir nenurodė savo faktinės gyvenamosios vietos. Tad pareiškėja, siekdama gauti tokią pažymą bei būti įtraukta į GVNA apskaitą teturi užpildyti Taisyklėse nurodyto prašymo priedą bei nurodyti savo faktinę gyvenamąją vietą. Dėl mums nežinomų priežasčių pareiškėja to nedaro.“

6.9. Iš Skundo tyrimui pateiktų dokumentų nustatyta:

Savivaldybė 2024 m. vasario 27 d. pateikė atsakymą Pareiškėjai (kopija pateikta Lietuvos Respublikos Prezidentūrai) į jos 2024 m. sausio 19 d. skundą:

„Atsakydami į Lietuvos Respublikos Prezidento kanceliarijos persiūtą savivaldybės administracijai Jūsų prašymą „Dėl specialistės M. (Ukmergės miesto seniūnija)“ (2024 01-19), informuojame, kad savivaldybės administracijos specialistai aiškinosi situaciją, minimą šiame ir kituose paskutiniuose Jūsų raštuose. Jūsų prašyme minima specialistė Ž. M. dirba Ukmergės miesto seniūnijoje bei vykdo funkcijas, įtvirtintas jos pareigybės aprašyme. Jūsų prašymas įrašyti Jus į Gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą gali būti patenkintas Jums užpildžius prašymą įtraukti Jus į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą. Prašymo formą galite rasti šiuo adresu: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/3bd107b2f7dc11e796a2c6c63add27e9/asr>. Ukmergės miesto seniūno teigimu – prašymo forma Jums buvo išsiųsta ir elektroniniu paštu. Jei neturite galimybės savarankiškai užpildyti šio prašymo formos – prašome atvykti į Ukmergės miesto seniūniją (Vytauto g. 88 Ukmergėje), kur prašymą užpildyti Jums padės seniūnijos specialistai.“

7. Registrų centras pateikė informaciją, paaiškinimus:

„Vadovaujantis Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo (toliau – Įstatymas) 11 straipsnio 4 punktu ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. spalio 13 d. nutarimu Nr. 1232 „Dėl Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo įgyvendinimo“, Registrų centras yra įgaliotas tvirtinti gyvenamosios vietos deklaravimo ir įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą taisykles.

Informuojame, kad Taisyklės 17 punktu, kuriame nustatyta, kad Prašymą įtraukti į GVNA apskaitą asmuo gali būti teikti paštu, elektroniniu paštu, per Nacionalinę elektroninių siuntų pristatymo, naudojant pašto tinklą, informacinę sistemą (toliau – E. pristatymo sistema) arba kitomis

elektroninio ryšio priemonėmis, buvo papildytos, siekiant rasti būdus kaip padėti gyventojams, negalintiems kreiptis į deklaravimo įstaigą ir pateikti Prašymą įtraukti į GVNA apskaitą, gauti įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą (toliau – GVNA apskaita) paslaugą alternatyviais būdais, kai Lietuvos Respublikoje paskelbus karantiną buvo ribojami fiziniai žmonių kontaktai, o valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos veiklą vykdė nuotoliniu būdu.¹ Analogiškos nuostatos dėl gyvenamosios vietos deklaracijos pateikimo būdo buvo nustatytos Gyvenamosios vietos deklaravimo taisyklėse, patvirtintose valstybės įmonės Registrų centro direktoriaus 2018 m. sausio 15 d. įsakymu Nr. v-24 „Dėl Gyvenamosios vietos deklaravimo taisyklių patvirtinimo“². Toks Prašymo įtraukti į GVNA apskaitą ir gyvenamosios vietos deklaracijos teikimo reikalavimų supaprastinimas buvo būtinas ir proporcingas susiklosčiusiai situacijai.

Į GVNA apskaitą įtraukiami asmenys atitinkantys Įstatymo 6 straipsnio 1–3 ir 5 dalyse arba Įstatymo 6 straipsnio 5 dalyje ir Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 94 straipsnio 3 dalies 6 punkte nustatytus reikalavimus.

Prašymas įtraukti į GVNA apskaitą teikiamas paštu, per E. pristatymo sistemą, kai viešojo administravimo subjektai ir juridiniai asmenys ją naudoja, jeigu ji teikia specializuota psichikos sveikatos priežiūros įstaiga, pateikdama raštą, kuriuo prašoma įtraukti į GVNA apskaitą asmenį, kuriam teismo nutartimi yra paskirtos priverčiamosios stacionarinio stebėjimo medicinos priemonės, su pridėtais dokumentais (užpildytu Prašymu įtraukti į GVNA apskaitą ir asmens dokumento kopija), ar laisvės atėmimo vietų įstaiga, pateikdama užpildytą Prašymą įtraukti į GVNA apskaitą su atitinkamos įstaigos administracijos patvirtinimu ir asmens dokumento kopija (Taisyklių 40 ir 41 punktai). Kitais atvejais, nesant Taisyklių 17 punkte nurodytų aplinkybių, Prašymas įtraukti į GVNA apskaitą teikiamas asmeniškai atvykus į deklaravimo įstaigą.

Teikiant Prašymą įtraukti į GVNA apskaitą deklaravimo įstaigos darbuotojas pagal asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą turi nustatyti asmens tapatybę ir Lietuvos Respublikos gyventojų registre bei Lietuvos Respublikos nekilnojamojo turto registre patikrinti duomenis ar asmuo nėra deklaravęs gyvenamosios vietos, ar tos savivaldybės teritorijoje nuosavybės teise neturi patalpų ar pastatų (Taisyklių 29.1, 29.2, 29.4, 29.5 papunkčiai).

Asmeniui atvykus, deklaravimo įstaigos darbuotojas turi galimybę užduoti asmeniui papildomus klausimus, išsiaiškinti, kur asmuo gyvena, kodėl negali deklaruoti gyvenamosios vietos, ar atitinka Taisyklių 3 ir 4 punktų reikalavimus (Taisyklių 30 punktas). Pažymėtina, kad teikiant Prašymą įtraukti į GVNA apskaitą deklaravimo įstaigoje, deklaravimo įstaigos darbuotojas turi galimybę iškart patikrinti asmens duomenis Gyventojų registre ir Nekilnojamojo turto registre, bei informuoti asmenį, jeigu asmuo negali būti įtrauktas į GVNA apskaitą (pvz., jeigu asmens pateikti duomenys neatitinka jo duomenų Gyventojų registre, asmuo yra deklaravęs gyvenamąją vietą, ar asmuo toje savivaldybės teritorijoje nuosavybės teise turi patalpą ar pastatą, ar nepateikė reikalingų dokumentų).

Pažymime, kad kai asmuo atvyksta į deklaravimo įstaigą, jam nereikia pildyti ar pateikti užpildyto Prašymo įtraukti į GVNA apskaitą popierine forma, kadangi deklaravimo įstaigos darbuotojas, naudodamasis Metrikacijos ir gyvenamosios vietos deklaravimo informacinės sistemos (toliau – MGVDIS) programinėmis priemonėmis, Prašymą įtraukti į GVNA apskaitą formuoja ir pildo elektroniniu būdu, laikantis Taisyklių reikalavimų. MGVDIS suformuotas Prašymas įtraukti į GVNA apskaitą yra atspausdinamas ir pateikiamas asmeniui tik pasirašyti (Taisyklių 28 punktas).

Įstatymo 7 straipsnio 3 dalyje nustatyti duomenys, kurie turi būti pateikiami Prašyme įtraukti į GVNA apskaitą. Šie duomenys yra nurodyti Taisyklių 1 priedo formoje „Prašymas įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą“, todėl, kai asmuo pildo formą, jam yra aišku, kokius duomenis jis turi pateikti. Paštu, elektroniniu paštu, per E. pristatymo sistemą ar kitomis elektroninio ryšio priemonėmis teikiant laisvos formos prašymą, tikėtina, kad asmuo dėl nežinojimo

¹ Valstybės įmonės Registrų centro generalinio direktoriaus 2020 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr. VE-242 (1.3 E) „Dėl valstybės įmonės Registrų centro direktoriaus 2018 m. sausio 12 d. įsakymo Nr. v-12 „Dėl Asmenų įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“

² Valstybės įmonės Registrų centro generalinio direktoriaus 2020 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr. VE-241 (1.3 E) „Dėl valstybės įmonės Registrų centro direktoriaus 2018 m. sausio 15 d. įsakymo Nr. V-24 „Dėl Gyvenamosios vietos deklaravimo taisyklių patvirtinimo“ pakeitimo“

ar kitų prižasčių gali nepateikti nustatytų duomenų ar dokumentų, kai tokie dokumentai turi būti pateikti, nenurodyti reikalingos informacijos, taip pat asmens nuožiūra pateikti duomenys gali būti netikslūs, neišsamūs ar neteisingi ir neatitikti pateiktų dokumentų ar valstybės registruose esančių duomenų (Įstatymo 7 straipsnio 4 dalis). Tokiu atveju, deklaravimo įstaiga turėtų informuoti asmenį apie nustatytus prašymo trūkumus, o asmuo – teikti patikslintą prašymą ar papildomus dokumentus. Taigi, kiltų administracinė našta deklaravimo įstaigoms ir nepatogumų prašymą pateikusiems asmeniui, o įtraukimo į GVNA apskaitą procesas užtruktų.

Papildomai informuojame, kad Vilniaus m. savivaldybės administracijos iniciatyva klausimas dėl galimybės teikti gyvenamosios vietos deklaraciją (taip pat dėl galimybės asmenims kreiptis į deklaravimo įstaigą siekiant būti įtrauktiems į GVNA apskaitą) tiek fiziškai atvykus į deklaravimo įstaigą, tiek paštu, elektroniniu paštu, per E. pristatymo sistemą arba kitomis elektroninio ryšio priemonėmis pasirinktinai, nesiejant to su nepaprastąja padėtimi, ekstremaliąja situacija ir karantinu buvo svarstomas 2022 m. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos, Vilniaus m. savivaldybės administracijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos ir Registrų centro atstovų susitikime. Vidaus reikalų ministerija, apibendrindama šio klausimo svarstymo rezultatus, 2022 m. rugsėjo 29 d. raštu Nr. 1D-5044 „Dėl gyvenamosios vietos deklaravimo teisinio reguliavimo“ nepritarė Vilniaus m. savivaldybės administracijos siūlymui sudaryti galimybę visiems asmenims gyvenamosios vietos deklaraciją teikti aukščiau minėtais būdais pažymėdama, kad savivaldybių atliekamos valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) administracinės paslaugos teikimo būdas taikytas nepaprastosios padėties, ekstremalios situacijos ar karantino metu, yra rizikingas paslaugos suteikimo laiku ar asmens tapatybės nustatymo požiūriais ir deklaravimo įstaigoms kuria nepagrįstą administracinę naštą, kuri pasireiškia gautų paštu dokumentų administravimu. Tuo pačiu, Vidaus reikalų ministerija pastebėjo, kad Registrų centro duomenimis, Lietuvoje gyvenamosios vietos deklaravimo paslaugą teikia 605 deklaravimo įstaigos – seniūnijos ir kiti savivaldybės administracijos padaliniai, todėl administracinės paslaugos prieinamumas gyventojams yra užtikrintas.

Atsižvelgiant į tai, kad nebuvo pritarta siūlymui teikti gyvenamosios vietos deklaraciją (taip pat galimybei asmenims kreiptis į deklaravimo įstaigą siekiant būti įtrauktiems į GVNA apskaitą) tiek fiziškai atvykus į deklaravimo įstaigą, tiek paštu, elektroniniu paštu, per E. pristatymo sistemą arba kitomis elektroninio ryšio priemonėmis *pasirinktinai*, Registrų centro generalinio direktoriaus 2023 m. vasario 27 d. įsakymu Nr. VE-133 (1.3 E) „Dėl valstybės įmonės Registrų centro direktoriaus 2018 m. sausio 12 d. įsakymo Nr. v-12 „Dėl Asmenų įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ nauja redakcija išdėstytos Taisyklės nenumato kitų Prašymo įtraukti į GVNA apskaitą pateikimo būdų (išskyrus 17 punkte nustatytus atvejus). Atitinkamai, nėra ir poreikio nustatyti galimybę teikti laisvos formos prašymą, kuris būtų siunčiamas paštu, elektroniniu paštu per E. pristatymą arba kitomis elektroninio ryšio priemonėmis.

Atsakydami dėl Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 9 ir 11 straipsnių nuostatų įgyvendinimo (Rašto 4.3 papunktis), informuojame, kad Registrų centro savitarnoje arba administracinių ir viešųjų elektroninių paslaugų portale „Elektroniniai valdžios vartai“ asmuo elektroniniu būdu gali deklaruoti savo gyvenamąją vietą. Taip pat Registrų centras sudarė galimybę asmenims Prašymą įtraukti į GVNA apskaitą ir Įstatymo nustatytus dokumentus deklaravimo įstaigai pateikti tiesiogiai elektroniniu būdu Registrų centro savitarnoje, asmens tapatybę patvirtinant elektroninės atpažinties priemonėmis.

Registrų centras Gyventojų registro paslaugą „Keičiu gyvenamąją vietą“ papildė nauju funkcionalumu „Prašymas įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą“, todėl visi asmenys, kuriems Lietuvos Respublikos teisės aktų tvarka išduoti asmens tapatybę patvirtinantys dokumentai, Prašymą įtraukti į GVNA apskaitą gali pateikti, jeigu naudojasi internetine bankininkyste, elektroniniu parašu arba mobiliuoju parašu. Naudodamasis šia paslauga asmuo duomenis įrašo ar pasirenka iš siūlomų klasifikatorių (asmens dokumentų, savivaldybių, prižasčių, dėl kurios siekia būti įtrauktas į GVNA apskaitą), pagal nurodytą įtraukimo į GVNA apskaitą priežastį *įrašo faktinės gyvenamosios vietos adresą*, leidusio apsigyventi asmens vardą, pavardę ir gimimo datą ar teikiančios socialines paslaugas įstaigos pavadinimą ir kartu prisega dokumentų, kai jie

reikalingi, kopiją (-as). Pažymime, kad teikiant prašymą Registrų centro savitarroje yra automatiškai patikrinama, ar asmens Prašyme įtraukti į GVNA apskaitą nurodyti duomenys atitinka asmens duomenis Gyventojų registre, ir automatiškai patikrinami Nekilnojamojo turto registro duomenys ar asmuo nuosavybės teise turi patalpų ar pastatų toje savivaldybėje, kurioje siekia būti įtrauktas į apskaitą, ir, jeigu asmuo turi patalpą ar pastatą tos savivaldybės teritorijoje, Prašymo įtraukti į GVNA apskaitą asmeniui pateikti neleidžiama. Sukurta paslauga mažina administracinę naštą deklaravimo įstaigoms teikiant paslaugą ir leidžia asmenims patogiai pateikti visus reikalingus duomenis.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

8. Lietuvos Respublikos įstatymai

8.1. *Vietos savivaldos įstatymo* (toliau – VSI):

3 straipsnis – „3. Meras – savivaldybės vykdomoji institucija (savivaldybės vadovas), turinti savivaldybės valdžios ir viešojo administravimo įgaliojimus, atsakinga už įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir savivaldybės tarybos sprendimų tiesioginį įgyvendinimą. [...]“

7 straipsnis – „Valstybinės (valstybės perduotos savivaldybėms) funkcijos yra: [...]; 28) gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitos duomenų tvarkymas; [...]“

37 straipsnis – „1. Seniūnija: 1) tvarko gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, išduoda seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyventojams Lietuvos Respublikos gyvenamosios vietos deklaravimo įstatyme nustatytus, taip pat įstatymuose numatytus kitus faktinę padėtį patvirtinančius dokumentus; [...]“

8.2. *Gyvenamosios vietos deklaravimo įstatymo* (toliau – GVDI):

6 straipsnis – „1. Į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, jeigu jie nėra deklaravę gyvenamosios vietos, įtraukiami: 1) benamiai ne ilgesniam kaip 12 mėnesių laikotarpiui – pagal savivaldybę, kurios teritorijoje jie faktiškai gyvena; [...]; 6) asmenys, kurie dėl ne nuo jų priklausančių priežasčių negali deklaruoti savo gyvenamosios vietos toje savivaldybėje, kurioje gyvena, ne ilgesniam kaip 12 mėnesių laikotarpiui – pagal savivaldybę, kurios teritorijoje jie gyvena, kai deklaravimo įstaigai pateikia informaciją arba duomenis, pagrindžiančius jų ekonominius, socialinius ar asmeninius interesus toje savivaldybėje.“

7 straipsnis – „3. Prašyme įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą nurodoma (pateikiama): [...]; 6) asmens kontaktiniai duomenys, t. y. elektroninio pristatymo dėžutės adresas, elektroninio pašto adresas, fiksuotojo ar judriojo ryšio telefono numeris, jeigu asmuo juos turi, taip pat įstaigos ar organizacijos, teikiančios benamiui socialines paslaugas, adresas ar vietos, kurioje faktiškai dažniausiai gyvena asmuo, dėl ne nuo jo priklausančių priežasčių negalintis deklaruoti gyvenamosios vietos, adresas, – kai prašymą įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą pateikia šio įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1, 2, 5 ir 6 punktuose nurodyti asmenys; [...] 8) informacija arba duomenys, pagrindžiantys asmens ekonominius, socialinius ar asmeninius interesus toje savivaldybėje, – kai prašymą įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą pateikia šio įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodyti asmenys. [...]. 5. Valstybinei (valstybės perduotai savivaldybėms) deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitos duomenų tvarkymo funkcijai atlikti registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenys teikiami neatlygintinai. [...]“

10 straipsnis – „1. Deklaravimo įstaigos yra deklaravimo duomenis ir (ar) gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitą tvarkančios: 1) seniūnija arba savivaldybės vykdomosios institucijos sprendimu seniūnija ir kitas savivaldybės administracijos padalinys – savivaldybėse, kuriose yra įsteigtos seniūnijos, [...]. 2. Asmens, deklaravusio gyvenamąją vietą, prašymu šio straipsnio 1 dalies 1 punkte nurodyta deklaravimo įstaiga išduoda jo deklaruotą gyvenamąją vietą patvirtinančią pažymą, o į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą įtraukto asmens prašymu – pažymą, patvirtinančią, kad šis asmuo yra įtrauktas į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą.“

13 straipsnis – „1. Skundus dėl deklaravimo duomenų ir (ar) gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitos tvarkymo nagrinėja deklaravimo įstaiga. 2. Deklaravimo įstaigų sprendimai, priimti pagal šį įstatymą, gali būti skundžiami Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.“

8.3. *Seimo kontrolierių įstatymo* (toliau – SKI):

4 straipsnis – „Seimo kontrolieriai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...]; 5) nešališkumo ir teisingumo. Seimo kontrolieriai vienodai (lygiai teisingai) gina visus žmones, nepaisant jų tautybės, rasės, lyties, kalbos, kilmės, socialinės padėties, religinių įsitikinimų ar politinių pažiūrų. Seimo kontrolieriai savo veikloje yra objektyvūs ir teisingi; 6) proporcingumo. Seimo kontrolieriai, gindami žmogaus teises ir laisves, siekia išlaikyti pusiausvyrą tarp asmens privačių ir visuomenės interesų, gindami konkretaus asmens teises ir laisves – nepažeisti kitų žmonių teisių ir laisvių; [...].“

12 straipsnis – „1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų piktnaudžiavimo, biurokratizmo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. [...].“

17 straipsnis – „1. Seimo kontrolierius [...] priima sprendimą atsisakyti nagrinėti skundą, [...], jeigu: [...]; 6) padaro išvadą, kad skundą nagrinėti tikslinga kitoje institucijoje ar įstaigoje. [...]. 4. Jeigu skundo tyrimo metu paaiškėja šio straipsnio 1 dalyje nurodytos aplinkybės, skundo tyrimas nutraukiamas.“

8.4. *Administracinių bylų teisenos įstatymo* (toliau – ABTĮ):

3 straipsnis – „1. Administracinis teismas sprendžia viešojo administravimo srities ginčus. [...].“

5 straipsnis – „1. Kiekvienas suinteresuotas subjektas turi teisę įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė arba įstatymų saugomas interesas. [...].“

17 straipsnis – „1. Administraciniai teismai sprendžia bylas dėl: [...]; 2) savivaldybių administravimo subjektų priimtų teisės aktų ir veiksmų (neveikimo) teisėtumo, taip pat dėl šių subjektų vilkinimo atlikti veiksmus; 3) žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – Civilinis kodeksas) 6.271 straipsnis); [...].“

8.5. *Civilinio kodekso* (toliau – CK) *6.271 straipsnis* – „1. [...]. Žalą, atsiradusią dėl savivaldybės valdžios institucijų neteisėtų aktų, privalo atlyginti savivaldybė iš savivaldybės biudžeto nepaisydama savo darbuotojų kaltės. [...].“

8.6. *Rinkimų kodekso*:

8 straipsnis – „1. Teisę rinkti Seimo narius ir Respublikos Prezidentą turi Lietuvos Respublikos piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų. 2. Teisę rinkti savivaldybės tarybos narius ir merą turi nuolatiniai šios savivaldybės gyventojai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų. 3. Nuolatinis savivaldybės gyventojas, turintis teisę rinkti savivaldybės tarybos narius ir merą, laikomas Lietuvos Respublikos pilietis, teisę gyventi Lietuvos Respublikoje turintis kitos Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, kitas asmuo, turintis teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje ir šią teisę patvirtinantį dokumentą, jeigu jie ne vėliau kaip likus 60 dienų iki rinkimų dienos savo gyvenamąją vietą pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus yra deklaravę šios savivaldybės teritorijoje arba yra įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą šioje savivaldybėje. 4. Teisę rinkti Europos Parlamento narius turi Lietuvos Respublikos piliečiai, taip pat nuolat gyvenantys Lietuvos Respublikoje kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, kuriems rinkimų dieną yra sukakę 18 metų. 5. Nuolat gyvenančiu Lietuvos Respublikoje kitos Europos Sąjungos valstybės narės pilietiu, turinčiu teisę rinkti Europos Parlamento narius, laikomas kitos Europos Sąjungos valstybės narės pilietis, kuris pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus yra įgijęs teisę gyventi Lietuvos Respublikoje ir deklaravęs gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje ne vėliau kaip likus 60 dienų iki rinkimų dienos.“

54 *straipsnis* – „1. Asmenų, turinčių teisę rinkti, sąrašė tvarkomi šie asmens duomenys: [...]; 5) gyvenamosios vietos deklaravimo duomenys: gyvenamosios vietos deklaravimo data; išvykimo iš Lietuvos Respublikos data; įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą data; gyvenamosios vietos adresas, nurodomas rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašė; 6) duomenys apie gyvenamosios vietos duomenų taisymą, keitimą, naikinimą; [...].”

57 *straipsnis* – „2. Asmenys, turintys teisę rinkti, tačiau nedeklaravę gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje, Respublikos Prezidento rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą gali būti įrašomi į bet kurios rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašus. 3. Asmenys, turintys teisę rinkti, tačiau nedeklaravę gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje, Seimo rinkimuose gali būti įrašomi į rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašą pagal paskutinę deklaruotą gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje arba į bet kurią kitą rinkimų apygardos, kurioje yra Seimas, rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašą. 4. Asmenys, turintys teisę rinkti, tačiau nedeklaravę gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje, savivaldybių tarybų ir merų rinkimuose gali būti įrašomi į bet kurią rinkimų apylinkės toje savivaldybėje, kurioje toks asmuo yra nuolatinis gyventojas, rinkėjų sąrašą.”

9. Kiti teisės aktai

9.1. *Asmenų įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą taisyklių, patvirtintų valstybės įmonės Registrų centro generalinio direktoriaus 2018 m. sausio 12 d. įsakymu Nr. V-12 (toliau – Taisyklės, aktuali redakcija):*

3 *punktas* – „Į GVNA apskaitą gali būti įtraukiamas gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje nedeklaravęs asmuo, kuris tos savivaldybės teritorijoje nuosavybės teise neturi patalpos ar pastato.“

4 *punktas* – „Į GVNA apskaitą gali būti įtraukiami: 4.1. benamiai; [...]; 4.6. asmenys, kurie dėl ne nuo jų priklausančių priežasčių negali deklaruoti savo gyvenamosios vietos toje savivaldybėje, kurioje gyvena, kai pateikia informaciją arba duomenis, pagrindžiančius jų ekonominius, socialinius ar asmeninius interesus toje savivaldybėje; [...].“

6 *punktas* – „GVNA apskaitą tvarkanti deklaravimo įstaiga (toliau – deklaravimo įstaiga) – seniūnija arba savivaldybės vykdomosios institucijos sprendimu seniūnija ir kitas savivaldybės administracijos padalinys, [...].“

12 *punktas* – „Prašymą įtraukti į apskaitą deklaravimo įstaigai pateikia: 12.1. asmuo, siekiantis būti įtrauktas į GVNA apskaitą, [...].“

16 *punktas* – „Jeigu asmuo dėl fizinės negalios, neįgalumo, ligos, buvimo gydymo ar socialinės globos įstaigoje negali pats atvykti į deklaravimo įstaigą, klausimą dėl tokio asmens prašymo įtraukti į apskaitą priėmimo, deklaravimo įstaigos darbuotojui nuvykstant į šio asmens gyvenamąją vietą, sprendžia deklaravimo įstaigos vadovas arba jo pareigas vykdamas deklaravimo įstaigos darbuotojas.“

17 *punktas* – „Nepaprastosios padėties, ekstremaliosios situacijos ar karantino metu asmuo, dėl objektyvių priežasčių neturintis galimybių fiziškai atvykti į deklaravimo įstaigą, užpildytą ir pasirašytą Taisyklių 1 priede nustatytos formos arba laisvos formos prašymą įtraukti į apskaitą deklaravimo įstaigai gali pateikti paštu, elektroniniu paštu, per Nacionalinę elektroninių siuntų pristatymo, naudojant pašto tinklą, informacinę sistemą (toliau – E. pristatymo sistema) arba kitomis elektroninio ryšio priemonėmis. Deklaravimo įstaigai kartu su prašymu įtraukti į apskaitą turi būti pateikta asmens, teikiančio prašymą, tapatybę patvirtinančio dokumento kopija, išskyrus atvejus, kai prašymas įtraukti į apskaitą pasirašytas kvalifikuotu elektroniniu parašu arba siunčiamas per E. pristatymo sistemą, ir, jeigu reikia, kiti Taisyklių 13 punkte nurodyti dokumentai ar jų kopijos. Klausimą dėl prašymo įtraukti į apskaitą priėmimo sprendžia deklaravimo įstaigos vadovas.“

18 *punktas* – „Kiekvienas asmuo, atitinkantis Taisyklių 4.1, 4.2, 4.5–4.7 papunkčių reikalavimus, **deklaravimo įstaigoje**, išskyrus Taisyklių 16 ir 17 punktuose nustatytas išimtis, pildo atskirą prašymą įtraukti į apskaitą (1 priedas). [...].“

19 *punktas* – „Prašyme įtraukti į apskaitą nurodomi šie duomenys: [...]; 19.6. asmens kontaktiniai duomenys: elektroninio pristatymo dėžutės adresas E. pristatymo sistemoje, elektroninio pašto adresas, fiksuotojo ar judriojo ryšio telefono numeris, jeigu asmuo juos turi, taip pat įstaigos ar

organizacijos, teikiančios benamiui socialines paslaugas, pavadinimas ir adresas ar vietos, kurioje faktiškai dažniausiai gyvena asmuo, adresas bei leidusio apsigyventi asmens (patalpos ar pastato savininko (bendratuščio)) vardas, pavardė ir gimimo data, kai prašymą įtraukti į apskaitą teikia Taisyklių 4.1, 4.2, 4.5–4.7 papunkčiuose nurodyti asmenys; 19.7. savivaldybė, kurioje asmuo gyvena ir kurios deklaravimo įstaigai pateiktas prašymas įtraukti į apskaitą, taip pat asmens ankstesnės gyvenamosios vietos adresas ar savivaldybė, iš kurios atvyko; [...] 19.10. informacija arba duomenys, pagrindžiantys asmens ekonominius, socialinius ar asmeninius interesus toje savivaldybėje, kai prašymą įtraukti į apskaitą teikia Taisyklių 4.6 papunktyje nurodyti asmenys. [...];“

26 punktas – „Jeigu asmuo pageidauja gauti pažymą (2 priedas), pažymi prašymo įtraukti į apskaitą 11 eilutės atitinkamą langelį. Ten pat nurodo prašymo įtraukti į apskaitą pateikimo datą, vardą, pavardę ir pasirašo, patvirtindamas pateiktų duomenų teisingumą.“

28 punktas – „Jei asmuo atvyksta į deklaravimo įstaigą, prašymas įtraukti į apskaitą deklaravimo įstaigoje formuojamas ir pildomas elektroniniu būdu, laikantis šiame skyriuje nustatytų reikalavimų. [...]. Užpildytas prašymas įtraukti į apskaitą atspausdinamas ir pateikiamas asmeniui pasirašyti.“

29 punktas – „Deklaravimo įstaigos darbuotojas, priimdamas asmens užpildytą prašymą įtraukti į apskaitą bei kitus dokumentus, privalo patikrinti: 29.1. Gyventojų registre – ar asmuo nėra deklaravęs gyvenamosios vietos; 29.2. Nekilnojamojo turto registre – ar tos savivaldybės, kurioje asmuo faktiškai gyvena, teritorijoje asmuo nuosavybės teise neturi pastato (jo dalies) ar patalpos; [...] 29.5. ar prašyme įtraukti į apskaitą nurodyti asmens duomenys atitinka duomenis, esančius Gyventojų registre. [...].“

30 punktas – „Deklaravimo įstaigos darbuotojas, užduodamas papildomus klausimus, turi išsiaiškinti, kur asmuo gyvena, kodėl negali deklaruoti gyvenamosios vietos, ar atitinka Taisyklių 3 ir 4 punktų reikalavimus. [...].“

31 punktas – „Jei deklaravimo įstaigos darbuotojui kyla abejonių dėl asmens atitikties Taisyklių reikalavimams, darbuotojas prašymą įtraukti į apskaitą išnagrinėja ir priima sprendimą ne vėliau kaip per 3 darbo dienas nuo prašymo įtraukti į apskaitą pateikimo dienos. Apie priimtą sprendimą įtraukti asmenį į GVNA apskaitą asmuo informuojamas nurodytu kontaktiniu adresu ar telefonu. Jei asmuo į GVNA apskaitą negali būti įtrauktas, darbuotojas privalo nurodytu kontaktiniu telefonu informuoti asmenį apie nustatytas aplinkybes, dėl kurių jis negali būti įtrauktas į GVNA apskaitą, o asmeniui pageidaujant arba tais atvejais, kai nenurodyti pareiškėjo kontaktiniai duomenys, deklaravimo įstaiga priima raštišką sprendimą atsisakyti įtraukti asmenį į GVNA apskaitą, nurodydama atsisakymo motyvus bei sprendimo apskundimo tvarką, ir apie tai raštu informuoja asmenį jo nurodytais kontaktais arba sprendimą įteikia asmeniui atvykus į deklaravimo įstaigą, jei asmuo kontaktinių duomenų nenurodė.“

39 punktas – „Asmuo, užpildęs prašymą įtraukti į apskaitą, atsako už pateiktų duomenų ir dokumentų teisingumą įstatymų nustatyta tvarka. Deklaravimo įstaiga, naudodamasi kitais valstybės registrais ir klasifikatoriais, gali tikrinti pateiktų duomenų teisingumą ir turi teisę pareikalauti, kad asmuo pateiktų dokumentus patvirtinančius ar paneigiančius duomenis. Jeigu nustatoma, kad asmuo pateikė tikrovės neatitinkančius duomenis ar dokumentus, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso nustatyta tvarka sprendžiamas jo atsakomybės klausimas, o duomenys apie įtraukimą į GVNA apskaitą naikinami.“

49 punktas – „Asmens, įtraukto į GVNA apskaitą, prašymu deklaravimo įstaiga išduoda pažymą (2 priedas).“

50 punktas – „Pažyma išduodama, kai asmuo yra įtrauktas į GVNA apskaitą. [...].“

9.2. Asmenų, turinčių teisę rinkti, sąrašo ir rinkėjų sąrašų sudarymo, tvarkymo ir tikslinimo tvarkos aprašo, patvirtinto Vyriausiosios rinkimų komisijos 2022 m. rugsėjo 15 d. sprendimu Nr. Sp-80 (toliau – Aprašas):

61 punktas – „Asmenys, turintys teisę rinkti, tačiau nedeklaravę gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje arba ilgiau kaip vienus metus iki rinkimų dienos neturintys nė vieno galiojančio pilietybę patvirtinančio asmens dokumento (paso ar asmens tapatybės kortelės), norėdami dalyvauti atitinkamuose rinkimuose privalo kreiptis į pasirinktą rinkimų komisiją su prašymu (forma F5) įrašyti

juos į rinkėjų sąrašus. Tokie prašymai nagrinėjami ir sprendimas priimamas Aprašo 58 punkte nustatyta tvarka.“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

10. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktika (toliau – KT):

2010 m. gegužės 13 d. nutarimas – „Lietuvos Respublikos Konstitucijos 30 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas konstitucinis teisminės gynybos principas yra universalus; teisę į teisminę pažeistų konstitucinių teisių ir laisvių gynybą turi kiekvienas asmuo, manantis, kad jo teisės ar laisvės pažeistos; asmens konstitucinė teisė kreiptis į teismą negali būti dirbtinai suvaržoma, taip pat negali būti nepagrįstai pasunkinama ją įgyvendinti; tokia teisinė situacija, kai kuri nors asmens teisė ar laisvė negali būti ginama, taip pat ir teismine tvarka, nors pats tas asmuo mano, kad ši teisė ar laisvė yra pažeista, pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją yra neįmanoma, Lietuvos Respublikos Konstitucija jos netoleruoja“.

11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – LVAT) praktika

2018 m. vasario 26 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P-5-50-502/2018:

„Viešojoje teisėje veikiančys įstatymo viršenybės ir teisinio apibrėžtumo principai lemia tai, kad visi viešojo administravimo subjektai turi tik tokius įgalinimus, kurie jiems yra suteikti konkrečiomis teisės aktų nuostatomis, o plečiamas valdymo institucijų kompetencijos aiškinimas yra negalimas. Tokios institucijos, vykdydamos įstatymais joms priskirtą veiklą, privalo veikti tik taip, kaip numato teisės aktai, priešingu atveju būtų pažeistas viešojo administravimo subjektui taikytinas bendrojo draudimo principas – veikti taip, kaip nėra leidžiama. [...]“

Tyrimo išvados

12. Pareiškėja skundžiasi Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmais (neveikimu) netinkamai išnagrinėjus prašymą įtraukti ją į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą bei neišdavus pažymos dėl įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, dėl ko ji negauna socialinių išmokų, negalės pasinaudoti rinkimų teise.

13. Apibendrinus nustatytas aplinkybes, teisinį reglamentavimą, teismų praktiką, konstatuotina:

13.1. Pagal VSĮ (pažymos 8.1 papunktis), savivaldybė, vykdydama jai valstybės perduotą funkciją, tvarko gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą; seniūnija tvarko gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, išduoda seniūnijos aptarnaujamos teritorijos gyventojams GVDĮ nustatytus, taip pat įstatymuose numatytus kitus faktinę padėtį patvirtinančius dokumentus.

Vadovaujantis GVDĮ (pažymos 8.2 papunktis), seniūnija arba savivaldybės vykdomosios institucijos sprendimu seniūnija ir kitas savivaldybės administracijos padalinys yra deklaravimo įstaiga, tvarkanti deklaravimo duomenis ir (ar) gyvenamosios vietos neturinčių asmenų apskaitą.

Tiriamu atveju, Ukmergės miesto seniūnijai pavesta tvarkyti gyvenamosios vietos deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, taigi seniūnija turi tik tokius įgalinimus, kurie jai yra suteikti konkrečiomis teisės aktų nuostatomis, būtent – šią funkciją vykdyti laikantis teisės aktuose, be kita ko, GVDĮ, Taisyklėse, įtvirtintų reikalavimų.

13.2. Šiame kontekste paminėtina, kad, pagal Rinkimų kodekso 8 straipsnį (pažymos 8.6 punktas), gyvenamosios vietos deklaravimas arba buvimas įtrauktu į GVNA apskaitą tam tikroje savivaldybėje yra būtina vienos svarbiausių konstitucinių teisių – teisės dalyvauti rinkimuose – įgyvendinimo sąlyga. Per demokratiškai išrinktus savo atstovus piliečiai realizuoja jiems priklausančias suverenias galias kurti valstybę ir dalyvauti valstybės valdyme. Tačiau tik asmenys, deklaravę gyvenamąją vietą arba esantys įtrauktais į GVNA apskaitą, gali būti įrašyti į konkrečios rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašą. Nedeklaravę gyvenamosios vietos asmenys, vadovaujantis Aprašu,

norintys dalyvauti rinkimuose, taip pat gali kreiptis į pasirinktą rinkimų komisiją su prašymu (forma F5) įrašyti juos į rinkėjų sąrašus, o prašyme turi būti nurodoma deklaruota gyvenamoji vieta arba faktiškai gyvenamos vietos adresas. Taigi, asmuo, norintis įgyvendinti savo teisę rinkti bei būti įrašytu į rinkėjų sąrašą (jeigu nėra deklaruota gyvenamoji vieta Lietuvos Respublikoje), privalo nustatytos formos prašyme bet kuriuo atveju nurodyti savo faktinės gyvenamosios vietos adresą.

14. Dėl Pareiškėjos 2024 m. sausio 16 d. prašymo:

Vadovaujantis GVDĮ (pažymos 8.2 papunktis), prašyme įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą nurodomi (pateikiami) asmens kontaktiniai duomenys, t. y. elektroninio pristatymo dėžutės adresas, elektroninio pašto adresas, fiksuotojo ar judriojo ryšio telefono numeris, jeigu asmuo juos turi, taip pat įstaigos ar organizacijos, teikiančios benamiui socialines paslaugas, adresas **ar vietos, kurioje faktiškai dažniausiai gyvena asmuo, dėl ne nuo jo priklausančių priežasčių negalintis deklaruoti gyvenamosios vietos, adresas, – kai prašymą įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą pateikia šio įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1, 2, 5 ir 6 punktuose nurodyti asmenys** (benamiai, – pagal savivaldybę, kurios teritorijoje jie faktiškai gyvena; asmenys, kurie dėl ne nuo jų priklausančių priežasčių negali deklaruoti savo gyvenamosios vietos toje savivaldybėje, kurioje gyvena, ir kiti). Taigi pagal GVDĮ vienas iš reikalavimų asmeniui, norinčiam būti įtrauktu į GVNA apskaitą, yra nurodyti faktinę gyvenamąją vietą arba įstaigos, teikiančios socialines paslaugas, adresą.

Pagal Taisyklių (pažymos 9 punktas) nuostatas, į GVNA apskaitą gali būti įtraukiamas gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje nedeklaravęs asmuo, kuris tos savivaldybės teritorijoje nuosavybės teise neturi patalpos ar pastato; prašymą įtraukti į apskaitą deklaravimo įstaigai pateikia asmuo, siekiantis būti įtrauktas į GVNA apskaitą; kiekvienas asmuo, atitinkantis Taisyklių 4.1, 4.2, 4.5–4.7 papunkčių reikalavimus, deklaravimo įstaigoje, išskyrus Taisyklių 16 ir 17 punktuose nustatytas išimtis („Jeigu asmuo dėl fizinės negalios, neįgalumo, ligos, buvimo gydymo ar socialinės globos įstaigoje negali pats atvykti į deklaravimo įstaigą; Nepaprastosios padėties, ekstremaliosios situacijos ar karantino metu asmuo, dėl objektyvių priežasčių neturintis galimybių fiziškai atvykti į deklaravimo įstaigą“), pildo atskirą prašymą, nurodytą Taisyklių 1 priede, įtraukti į apskaitą. Taigi pagal Taisyklėse nustatytus reikalavimus, nesant Taisyklių 16, 17 punkte nustatytų išimtinių atvejų, prašymas įtraukti į GVNA apskaitą pildomas atitinkamoje seniūnijoje, atvykus asmeniškai. Šiame kontekste primintina, kad, kaip nurodyta Registrų centro Seimo kontrolieri pateiktuose paaiškinimuose (pažymos 7 punktas), galimybė asmenims pateikti prašymą įtraukti į GVNA apskaitą nuotolinėmis priemonėmis (per E. pristatymo sistemą arba kitomis elektroninio ryšio priemonėmis pasirinktinai) buvo svarstyta tarpinstitucinio pasitarimo metu ir, įvertinus atitinkamus argumentus, nuspręsta, jog tokią galimybę įtvirtinti teisės aktuose nėra tikslinga.

Tiriamu atveju nustatyta, kad Pareiškėja 2024 m. sausio 16 d. Ukmergės seniūnijai elektroniniu laišku pateikė laisvos formos prašymą pratęsti jos „registraciją 12 mėnesių ir net ilgiau“ ir „palikti galioti esamą gyv. vietos adresą“. Pažymėtina, kad Pareiškėjos pateiktas prašymas neatitinka Taisyklėse nustatytos prašymo, pildomo dėl įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, formos, pateiktas Taisyklėse nenumatytu būdu. Iš pateikto prašymo nėra aišku, kokių adresu (nakvynės namų ar Savivaldybei priklausančio būsto, iš kurio Pareiškėja yra iškeldinta, ar kitu adresu) ir kokią registraciją pratęsti.

Be kita ko, Registrų centras (pažymos 7 punktas) paaiškino, jog kai nustatytos formos prašymas yra pildomas deklaravimo įstaigoje, iš jo yra aišku, kokius duomenis asmuo turi pateikti, iš karto sutikrinamas tų duomenų teisingumas, o teikiant laisvos formos prašymą, tikėtina, kad asmuo dėl nežinojimo ar kitų priežasčių gali nepateikti nustatytų duomenų ar dokumentų, kai tokie dokumentai turi būti pateikti, nenurodyti reikalingos informacijos, taip pat asmens nuožiūra pateikti duomenys gali būti netikslūs, neišsamūs ar neteisingi ir neatitikti pateiktų dokumentų ar valstybės registruose esančių duomenų (GVDĮ 7 straipsnio 4 dalis). Registrų centras pažymėjo, kad tokiu atveju, „deklaravimo įstaiga turėtų informuoti asmenį apie nustatytus prašymo trūkumus, o asmuo – teikti patikslintą prašymą ar papildomus dokumentus. Taigi, kiltų administracinė našta deklaravimo įstaigoms ir nepatogumų prašymą pateikusiam asmeniui, o įtraukimo į GVNA apskaitą procesas

užtruktų.“

Registru centras nurodė, kad Taisyklės nenumato kitų Prašymo įtraukti į GVNA apskaitą pateikimo būdų (išskyrus Taisyklių 17 punkte nustatytus atvejus), o taip pat nėra tikslinga nustatyti galimybę teikti laisvos formos prašymą.

Konstatuotina, jog tai, kad Pareiškėja nebuvo įtraukta į GVNA apskaitą, lėmė pačios pareiškėjos nesilaikymas teisės aktuose įtvirtintų reikalavimų, kuriuos turi atitikti asmuo, norintis būti įtrauktas į GVNA apskaitą (pateikti nustatytos formos prašymą ir jame nurodyti reikiamus duomenis, be kita ko, faktinę gyvenamąją vietą, prašymą pateikti deklaravimo įstaigoje). Kitaip tariant, Pareiškėja pati prisidėjo prie situacijos, dėl kurios ji negalėjo būti įtraukta į GVNA apskaitą.

15. Dėl Pareiškėjos 2024 m. sausio 29 d. prašymo:

Vadovaujantis Taisyklių nuostatomis (pažymos 9 punktas), asmens, įtraukto į GVNA apskaitą, prašymu deklaravimo įstaiga išduoda pažymą; pažyma išduodama, kai asmuo yra įtrauktas į GVNA apskaitą. Asmuo, pageidaujantis gauti pažymą, pažymi prašymo įtraukti į apskaitą 11 eilutės atitinkamą langelį arba pateikia atskirą prašymą.

Pareiškėja 2024 m. sausio 29 d. pateikė prašymą išduoti pažymą dėl jos įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apkaitą. Tyrimu jau yra nustatyta, kad Pareiškėja nėra teisės aktuose nustatyta tvarka (atvykstant į deklaravimo įstaigą) pateikusi Taisyklėse nurodytos formos prašymo įtraukti ją į GVNA apskaitą, 2024 m. sausio 19 d. yra priimtas administracinis sprendimas neįtraukti Pareiškėjos į GVNA apskaitą, administracinis sprendimas pateiktas Pareiškėjai (pažymos 4.2 papunktis). Taigi, Pareiškėja žinojo, jog nėra įtraukta į GVNA apskaitą. Ukmergės miesto seniūnija 2024 m. vasario 2 d. pateikė Pareiškėjai atsakymą, kad tokios pažymos išduodamos, kai asmenys yra įtraukti į GVNA apskaitą bei informavo, ką Pareiškėja turi padaryti, kad būtų įtraukta į GVNA apskaitą (pažymos 4.3 papunktis).

16. Dėl Ukmergės miesto seniūnijos 2024 m. sausio 19 d., 2024 m. vasario 2 d. administracinių sprendimų – atsakymų Pareiškėjai:

Vadovaujantis VAI (pažymos 8.4 papunktis) nuostatomis, administraciniame sprendime, be kitos privalomos informacijos, turi būti nurodyta administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės; administracinio sprendimo motyvai; administracinio sprendimo apskundimo tvarka, nurodant konkrečią skundą nagrinėjančią instituciją ar įstaigą, skundo padavimo terminą ir teisės aktą, reglamentuojantį apskundimo tvarką. Tai atitinka Viešojo administravimo įstatyme įtvirtintą išsamumo principą, kuris įpareigoja viešojo administravimo subjektą įvertinti ir sprendime (atsakyme) aiškiai ir argumentuotai nurodyti visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias konkrečias aplinkybes ir teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.

Viešojo administravimo subjektai savo veikloje privalo vadovautis teisėtumo principu, t. y. veikti taip, kad sprendimai būtų pagrįsti, atitiktų teisės aktų reikalavimus. Individualus administracinis aktas paprastai turi būti toks, kad iš jo būtų galima suprasti visuomeninių santykių esmę, subjektus, dalyvaujančius šiuose santykiuose, kad būtų aiškus tų visuomeninių santykių teisinis kvalifikavimas. Visiškai nesilaikant minėtų nuostatų ar tai darant tik iš dalies, paprastai kyla pagrįsta abejonė dėl tokio administracinio akto teisėtumo bei pagrįstumo. Teismų praktikoje laikomasi pozicijos, kad individualiam teisės aktui nustatyti reikalavimai laikytini gero administravimo principo atspindžiu. Iš gero administravimo principo išplaukia, kad savivaldybės institucijos, priimdamos administracinius sprendimus, privalo dirbti rūpestingai ir veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų.

Savivaldybės administracijos Ukmergės miesto seniūnija, gavusi Pareiškėjos 2024 m. sausio 16 d. ir 2024 m. sausio 29 d. prašymus, priėmė administracinius sprendimus ir raštu pateikė Pareiškėjai atsakymus, kuriuose nurodė tik GVDĮ, Taisyklių straipsnius, punktus (jų nuostatos nepaaiškintos), kuriais vadovaudamasi Pareiškėjos negali įtraukti į GVNA apskaitą, negali išduoti prašomos pažymos, paaiškino dėl atvykimo į seniūniją bei tinkamo ir nustatytos formos prašymo užpildymo, tačiau nepaaiškino taikytų teisės aktų nuostatų esmės, nesusiejo jų su konkrečiomis

faktinėmis aplinkybėmis, nepaaiškino, dėl kokių konkrečiai priežasčių Pareiškėjos prašymas netenkintas. Šiame kontekste paminėtina, jog, vadovaujantis gero viešo administravimo praktika, negali būti pagrįstai tikimasi, kad asmuo, kuriam adresuojamas administracinis sprendimas, savaime žinos visų teisės aktų nuostatų, kuriomis grindžiamas tas sprendimas, turinį.

Pažymėtina, kad meras yra atsakingas už įstatymų, Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir savivaldybės tarybos sprendimų tiesioginį įgyvendinimą. Tyrimu nustatyta, kad gavus Seimo kontrolierės paklausimą, Ukmergės rajono mero pavedimu buvo patikrinti Ukmergės seniūnijos priimti pirmiau minimi sprendimai ir įvertinti VAĮ nuostatų taikymo aspektu. Ukmergės miesto mero Seimo kontrolierei pateiktoje informacijoje nurodoma, kad Ukmergės seniūnijos Pareiškėjai pateikti atsakymai „pagal savo esmę“ laikytini administraciniais sprendimais, tačiau jie priimti su trūkumais (nekonkretūs, neaiškiai motyvuoti ir kita), t. y. neatitinka VAĮ nuostatų reikalavimų, todėl imtasi priemonių – situacija, problemos priimant administracinius sprendimus, gyvenamosios vietos deklaravimo funkcijų vykdymo seniūnijoje klausimai aptarti su Ukmergės miesto seniūnu, nutarta organizuoti mokymus dėl VAĮ taikymo.

Seimo kontrolierė, atsižvelgusi į pateiktą informaciją, pažymi, kad sprendžiant dėl seniūnijos darbuotojų priimtų administracinių sprendimų, turėjo būti įvertinta ir tai, ar tinkamai seniūnijos darbuotojai vykdė teisės aktais (VSI, GVDĮ) jiems priskirtas funkcijas, susijusias su (Pareiškėjos atvejis) gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitos tvarkymu ir tinkamu administracinių sprendimų minėtu klausimu priėmimu, t. y. ar, siekiant išsiaiškinti Pareiškėjos situaciją (pvz.: galimai turimą nekilnojamąjį turtą, duomenų apie gyvenamąją vietą suteikimą kitoms institucijoms ir kita), Ukmergės seniūnijos specialistė kreipėsi į atitinkamus valstybinius registrus, Užimtumą tarnybą, Migracijos departamentą ir kita (Taisyklių 29 punktą; pažymos 9.1 punktą). Be kita ko, atkreiptinas dėmesys į teisės aktų nuostatas, kad valstybinei (valstybės perduotai savivaldybėms) funkcijai, susijusiai su deklaravimo duomenų ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitos duomenų tvarkymu, atlikti registrų ir valstybės informacinių sistemų duomenys teikiami neatlygintinai (pažymos 8.2 papunktis).

17. Dėl ginčų deklaravimo duomenų ir (ar) gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitos tvarkymo klausimais nagrinėjimo.

Vadovaujantis GVDĮ 13 straipsniu (pažymos 8.2 papunktis), skundus dėl deklaravimo duomenų ir (ar) gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitos tvarkymo nagrinėja deklaravimo įstaiga, deklaravimo įstaigų sprendimai, priimti pagal šį įstatymą, gali būti skundžiami Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių ginčų komisijų įstatymo ir Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Pagal SKĮ (pažymos 8.3 papunktis), Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų biurokratizmo, piktnaudžiavimo ar kitaip pažeidžiamų žmogaus teisių ir laisvių viešojo administravimo srityje. Seimo kontrolieriai nevertina administracinių sprendimų teisėtumo ir pagrįstumo (šiuo atveju – dėl gyvenamosios vietos deklaravimo, įtraukimo (neįtraukimo) į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą), nesprendžia ginčų viešojo administravimo srityje.

Jeigu Pareiškėja nesutinka su Savivaldybės administracijos Ukmergės seniūnijos pozicija (atsakymu, sprendimu), laikoma, kad kilo ginčas viešojo administravimo srityje. Kaip jau buvo minėta pirmiau, Seimo kontrolieriai nenagrinėja ginčų, ginčus nagrinėja Lietuvos administracinių ginčų komisija ir administracinis teismas (pažymos 8.5 papunktis). Atsižvelgiant į tai, Savivaldybės administracijos Ukmergės seniūnijos sprendimai (atsakymai) skųstini Lietuvos administracinių ginčų komisijai arba administraciniam teismui.

18. Dėl Pareiškėjos pateiktų kreipimųsi Skundo tyrimo metu:

18.1. Seimo kontrolierė, vadovaudamasi *nešališkumo ir teisingumo* („Seimo kontrolieriai vienodai (lygiai teisingai) gina visus žmones, nepaisant jų tautybės, rasės, lyties, kalbos, kilmės, socialinės padėties, religinių įsitikinimų ar politinių pažiūrų. Seimo kontrolieriai savo veikloje yra objektyvūs ir teisingi“), *proporciningumo* („Seimo kontrolieriai, gindami žmogaus teises ir laisves,

siekia išlaikyti pusiausvyrą tarp asmens privačių ir visuomenės interesų, gindami konkretaus asmens teises ir laisves – nepažeisti kitų žmonių teisių ir laisvių“ principais (SKĮ 4 straipsnis), *pažymi*, kad Pareiškėja nuolat teikia skundus Savivaldybei įvairiais klausimais (gyvenamosios vietos deklaravimo, socialinės paramos skyrimo (neskyrimo), būsto skyrimo ir kitais klausimais), dažnai ir tais pačiais klausimais, į kuriuos jau buvo atsakyta, kreipimaisi dažnai yra nekonkretūs, įžeidžiančio turinio. Sulaukusi atsakymų, o kartais ir nesulaukusi atsakymų iš Savivaldybės, Pareiškėja teikia pakartotinius skundus (tais pačiais klausimais, į kuriuos jau atsakyta, dėl kurių atlikti tyrimai, dėl tų pačių aplinkybių, įžeidžiančio turinio, jeigu atsakymas Pareiškėjai nepatinka) Seimo kontrolierių įstaigai, nesulaukusi atsakymo pakartotinai teikia neargumentuotus, nekonkrečius, deklaratyvaus pobūdžio, nesuprantamo ar įžeidžiančio turinio, grindžiamus akivaizdžiai tikrovės neatitinkančiais faktais kreipimuisi. Šio tyrimo metu Seimo kontrolierių įstaigai Pareiškėja pateikė 20 papildomų kreipimūsi, kuriuose nurodomos tos pačios aplinkybės, kurios buvo tirtos, pateikti atsakymai, šiuose kreipimuosesi įžeidinėjami Savivaldybės pareigūnai, Seimo kontrolierė. Tokiais Pareiškėjos veiksmais pareigūnai apkraunami papildomu darbu aiškintis ir tikrinti, į kuriuos klausimus Pareiškėjai jau buvo atsakyta, nutrauktas susirašinėjimas, į kuriuos neatsakyta, ir teikti paaiškinimus Pareiškėjai.

Lietuvos Respublikos Konstitucijos 28 straipsnyje numatyta, kad įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų. Taigi Pareiškėja, norėdama įgyvendinti savo teisę būti įtraukta į GVNA apskaitą ir gauti pažymą apie tai, kad ji yra įtraukta į minėtą apskaitą, turi laikytis teisės aktuose nustatytų reikalavimų, be kita ko, tinkamu būdu kreiptis į atitinkamą deklaravimo instituciją ir užpildyti nurodytos formos prašymą. Tik laikydamosi šių reikalavimų Pareiškėja turi teisę reikalauti jai priklausančių teisių įgyvendinimo.

Pažymėtina ir tai, kad pagal Konstituciją asmuo, kurio konstitucinės teisės ar laisvės pažeidžiamos, turi teisę kreiptis į teismą (30 straipsnio 1 dalis). Teisė kreiptis į teismą teisminės gynybos yra viena pagrindinių asmens teisių. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (pažymos 8.5 papunktis) 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad administracinis teismas sprendžia viešojo administravimo srities ginčus. Pagal ABTĮ 17 straipsnio 1 dalies 1 ir 3 punktus, administraciniai teismai sprendžia bylas dėl valstybinio administravimo subjektų priimtų teisės aktų ir veiksmų (neveikimo) teisėtumo, dėl šių subjektų vilkinimo atlikti jų kompetencijai priskirtus veiksmus, taip pat dėl žalos, atsiradusios dėl viešojo administravimo subjektų neteisėtų veiksmų, atlyginimo (CK 6.271 straipsnis, pažymos 8.6 papunktis).

Papildomai pakartojama, kad jeigu Pareiškėja nesutinka su Savivaldybės administracijos pareigūnų priimtais administraciniais sprendimais, veiksmais, turi teisę savo galimai pažeistas teises ginti teisme. Jeigu Pareiškėja mano, kad dėl Savivaldybės neteisėto neveikimo (veiksmų) patyrė žalą, ji turi teisę kreiptis į teismą dėl žalos atlyginimo, kadangi tik teismas gali nustatyti žalos faktą ir jos dydį ir ją priteisti. Be kita ko, Pareiškėjai yra ne kartą paaiškinti jos teisių gynimo būdai, tačiau Pareiškėja jais nesinaudoja, pakartotinai Seimo kontrolieriui teikia įžeidžiančio turinio kreipimuisi. Tokį Pareiškėjos elgesį Seimo kontrolierė laiko piktnaudžiavimu savo teisėmis.

18.2. Pareiškėja savo papildomuose skunduose, nurodo, kad Seniūnijai neįtraukus jos į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, yra pažeidžiama jos teisė rinkti (dalyvauti rinkimuose).

Rinkimų kodekse nustatyta, kad asmenų, turinčių teisę rinkti, sąraše be kitų duomenų, tvarkomi ir šie asmens duomenys: gyvenamosios vietos deklaravimo duomenys: gyvenamosios vietos deklaravimo data; išvykimo iš Lietuvos Respublikos data; įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą data; gyvenamosios vietos adresas, nurodomas rinkimų apylinkės rinkėjų sąraše; duomenys apie gyvenamosios vietos duomenų taisymą, keitimą, naikinimą ir kita. Taigi, kaip minėta, pagal Rinkimų kodekso 8 straipsnį, gyvenamosios vietos deklaravimas arba buvimas įtrauktu į GVNA apskaitą tam tikroje savivaldybėje yra būtina vienos svarbiausių konstitucinių teisių – teisės dalyvauti rinkimuose – įgyvendinimo sąlyga.

Kartu pažymėtina, kad Rinkimų kodekso 57 straipsnyje numatyta, kad asmenys, turintys teisę rinkti, tačiau nedeklaravę gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje, Respublikos Prezidento

rinkimuose ir rinkimuose į Europos Parlamentą gali būti įrašomi ir bet kurios rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašus, Seimo rinkimuose gali būti įrašomi ir rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašą pagal paskutinę deklaruotą gyvenamąją vietą Lietuvos Respublikoje arba ir bet kurią kitą rinkimų apygardos, kurioje yra Seimas, rinkimų apylinkės rinkėjų sąrašą. Vadovaujantis Aprašu, tokie asmenys privalo kreiptis ir pasirinktą rinkimų komisiją su prašymu (forma F5) įrašyti juos ir rinkėjų sąrašus, o prašyme turi būti nurodoma deklaruota gyvenamoji vieta arba **faktiškai gyvenamos vietos adresas**. Taigi, asmuo, norintis įgyvendinti savo teisę rinkti bei būti įrašytu ir rinkėjų sąrašą (jeigu nėra deklaruota gyvenamoji vieta Lietuvos Respublikoje), privalo nustatytos formos prašyme nurodyti savo faktinės gyvenamosios vietos adresą.

Pažymėtina, kad asmenys savivaldybių tarybų ir merų rinkimuose gali būti įrašomi ir bet kurių rinkimų apylinkės toje savivaldybėje, kurioje toks asmuo yra nuolatinis gyventojas, rinkėjų sąrašą. Pažymėtina, kad nuolatinis savivaldybės gyventojas, turintis teisę rinkti savivaldybės tarybos narius ir merą, laikomas Lietuvos Respublikos pilietis, turintis teisę nuolat gyventi Lietuvos Respublikoje ir šią teisę patvirtinantį dokumentą, jeigu jis ne vėliau kaip likus 60 dienų iki rinkimų dienos savo gyvenamąją vietą pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus yra deklaravęs šios savivaldybės teritorijoje arba yra įtraukti ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą šioje savivaldybėje.

Taigi, tiek norint būti įrašytam ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, tiek siekiant gauti piniginę paramą, tiek įgyvendinant savo rinkimų teisę, dokumentuose (prašymuose) vadovaujantis galiojančių teisės aktų nuostatomis yra būtina nurodyti faktinės gyvenamosios vietos adresą (jeigu nėra deklaruota gyvenamoji vieta). Ši pareiga galioja ir Pareiškėjai. Be kita ko, asmuo, siekdamas savo teisių įgyvendinimo, privalo įvykdyti su tuo susijusias pareigas, turi laikytis įstatymų, gerbti bendro gyvenimo taisykles ir geros moralės principus, veikti sąžiningai.

19. Apibendrinus pirmiau padarytas išvadas, konstatuotina:

19.1. Seimo kontrolieriai tiria pareiškėjų skundus dėl pareigūnų veiksmų (neveikimo) viešojo administravimo srityje, pavyzdžiui, institucijai (pareigūnams) nustatyta tvarka nepateikus atsakymo ir kreipimąsi raštu, nepagrįstai ar nemotyvuotai atsisakant spręsti rūpimą klausimą arba pateikti paaiškinimus, papildomą informaciją, dokumentus ir pan., tačiau Seimo kontrolieriai nevertina administracinių sprendimų dėl gyvenamosios vietos (ne)deklaravimo, (ne)įtraukimo ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą teisėtumo ir pagrįstumo, nesprendžia ginčų viešojo administravimo srityje. Ginčai šiais klausimais nagrinėtini kitose institucijose – Lietuvos administracinių ginčų komisijoje / administraciniame teisme (dėl administracinių sprendimų įtraukti ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą ar neįtraukti, išduoti šiuo klausimu pažymą ar neišduoti teisėtumo ir pagrįstumo).

19.2. Ukmergės miesto seniūnijos darbuotojai, prašydami Pareiškėją atvykti ir Seniūniją ir pateikti užpildytą Taisyklėse nurodytos formos prašymą, vadovavosi teisės aktų (GVDI, Taisyklės) nuostatomis. Pareiškėja yra saistoma teisės aktų nustatytų reikalavimų, tad norėdama įgyvendinti savo teisę būti įtraukta ir GVNA apskaitą, privalo jų laikytis.

19.3. Įvertinus skunde nurodytas aplinkybes, suprantamas esamos probleminės situacijos svarbumas, nes su gyvenamosios vietos deklaravimu ar įtraukimu ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą yra susiję be kita ko tokie klausimai, kaip piniginės paramos gavimas, teisės rinkti tinkamas įgyvendinimas ir kita. Tačiau šiais atvejais ir patys asmenys (tiriamu atveju Pareiškėja) turi būti aktyvūs, vykdyti teisės aktų nuostatas bei juose jiems nustatytas pareigas: nurodyti faktinę gyvenamąją vietą, kada ir kur pateikti tinkamai užpildytus prašymus ir kita.

19.4. Vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 6 punktu ir 4 dalimi (skundo tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu paaiškėja, kad skundą nagrinėti tikslinga kitoje institucijoje ar įstaigoje), Pareiškėjos skundo dalies dėl Savivaldybės pareigūnų administracinių sprendimų neįtraukti Pareiškėjos ir gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą teisėtumo ir pagrįstumo bei pažymos neišdavimo, tyrimas nutrauktinas. Pareiškėja šių administracinių sprendimų teisėtumą, pagrįstumą gali ginčyti Lietuvos administracinių ginčų komisijoje / administraciniame teisme.

19.5. Pareiškėjos skundo dalis dėl Savivaldybės pareigūnų veiksmų galimai neteisėtai reikalavus pateikti tik Taisyklėse nurodytos formos prašymą ir tik atvykus į Seniūniją, atmestina.

20. Atkreiptinas Pareiškėjos dėmesys:

20.1. Savivaldybė gali spręsti klausimą dėl įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą tik turėdama Pareiškėjos tinkamai, Taisyklėse nustatytos formos užpildytą prašymą, pateiktą teisės aktuose nustatytu būdu, o sprendimą priimti – tik įvertinusi pateiktą informaciją.

20.2. Pagal GVDĮ (pažymos 8.2 papunktis) ir Taisyklių 18, 19 punktų (pažymos 9 punktas) nuostatas, asmenys, siekiantys būti įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą, **deklaravimo įstaigoje** (išskyrus, jeigu asmuo dėl fizinės negalios, neįgalumo, ligos, buvimo gydymo ar socialinės globos įstaigoje negali pats atvykti į deklaravimo įstaigą; nepaprastosios padėties, ekstremaliosios situacijos ar karantino metu asmuo, dėl objektyvių priežasčių neturintis galimybių fiziškai atvykti į deklaravimo įstaigą) pildo nustatytos formos prašymą, kuriame turi nurodyti vietos, kurioje faktiškai dažniausiai gyvena asmuo, dėl ne nuo jo priklausančių priežasčių negalintis deklaruoti gyvenamosios vietos, adresą, – kai prašymą įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą pateikia šio įstatymo 6 straipsnio 1 dalyje, Taisyklių 4 punkte nurodyti asmenys.

20.3. Pareiškėja turi teisę prašymą įtraukti į GVNA apskaitą ir Įstatymo nustatytus dokumentus deklaravimo įstaigai pateikti tiesiogiai elektroniniu būdu Registrų centro savitarroje, asmens tapatybę patvirtinant elektroninės atpažinties priemonėmis.

Registrų centras Gyventojų registro paslaugą „Keičiu gyvenamąją vietą“ papildė nauju funkcionalumu „Prašymas įtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą“, todėl visi asmenys, kuriems Lietuvos Respublikos teisės aktų tvarka išduoti asmens tapatybę patvirtinantys dokumentai, Prašymą įtraukti į GVNA apskaitą gali pateikti, jeigu naudojasi internetine bankininkyste, elektroniniu parašu arba mobiliuoju parašu. Naudodamasis šia paslauga asmuo duomenis įrašo ar pasirenka iš siūlomų klasifikatorių (asmens dokumentų, savivaldybių, priežasčių, dėl kurios siekia būti įtrauktas į GVNA apskaitą), pagal nurodytą įtraukimo į GVNA apskaitą priežastį **įrašo faktinės gyvenamosios vietos adresą**, leidusio apsigyventi asmens vardą, pavardę ir gimimo datą ar teikiančios socialines paslaugas įstaigos pavadinimą ir kartu prisega dokumentų, kai jie reikalingi, kopiją (-as).

20.4. Vadovaujantis Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 3 dalimi, skundą ištyrus, pakartotinai paduotas skundas netiriamas, išskyrus atvejus, kai nurodoma naujų aplinkybių ar pateikiama naujų faktų. Jeigu pareiškėjas piktnaudžiauja teise kreiptis į Seimo kontrolierių, Seimo kontrolieriaus sprendimu susirašinėjimas su tokiu pareiškėju gali būti nutrauktas.

20.5. Konstitucinis Teismas 2004 m. gruodžio 13 d. nutarime išaiškino, kad Seimo kontrolieriai, pagal Konstitucijos 5 straipsnio 1 dalį, nėra priskiriami nei įstatymų leidžiamajai, nei vykdomajai, nei teisminei valdžiai. Taigi, Seimo kontrolierius nėra įgaliotas atlikti viešojo administravimo (priimti administracinių sprendimų, kontroliuoti įstatymų ir administracinių sprendimų įgyvendinimo, administruoti viešųjų paslaugų teikimo) ir (arba) vykdyti teisingumo. Seimo kontrolierius negali atlikti to, ką pagal teisės aktus yra įgalioti atlikti atitinkami viešojo administravimo subjektai. Pažymėtina ir tai, kad Seimo kontrolieriai negali įpareigoti viešojo administravimo subjekto priimti atitinkamą sprendimą ar jo nepriimti. Seimo kontrolieriai teikia rekomendacijas (siūlymus).

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAI

21. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 17 straipsnio 4 dalimi, 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundo dalį dėl Ukmergės rajono savivaldybės administracijos pareigūnų administracinių sprendimų jos neįtraukti į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą teisėtumo ir pagrįstumo bei pažymos neišdavimo tyrimą nutraukti.

22. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė nusprendžia X skundo dalį dėl Ukmergės rajono

savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų reikalaujant atvykti į seniūniją ir pateikti teisės aktuose nustatytos formos prašymą įtraukti į GVNA apskaitą, atmesti.

SEIMO KONTROLIERĖS REKOMENDACIJA

23. Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė *Ukmergės rajono merui* siūlo pavesti skubiai spręsti Pareiškėjos įtraukimo į gyvenamosios vietos nedeklaravusių asmenų apskaitą (ir pažymos išdavimo) klausimą, kai bus gautas Taisyklėse nustatytos formos užpildytas prašymas, taip pat organizuoti darbą taip, kad nebūtų pažeidžiamos asmenų teisės į gerą viešąjį administravimą (administraciniai sprendimai būtų aiškūs, motyvuoti, atitiktų nustatytus reikalavimus).

Prašoma apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus Seimo kontrolierę informuoti Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nustatyta tvarka, t. y. ne vėliau kaip per 30 dienų nuo siūlymų (rekomendacijų) gavimo dienos.

Seimo kontrolierė

Jolita Miliuvienė